

Pyhien juhlina. Jumalansynnyttäjä

Aamupalveluksen evankeliumi

(Luuk. 1: 39 – 49, 56)

”Niinä päivinä Maria lähti matkaan ja kiiruhti Juudean vuoriseudulla olevaan kaupunkiin. Hän meni Sakariaan taloon ja tervehti Elisabetia. Kun Elisabet kuuli Marian tervehdyksen, hypähti lapsi hänen kohdussaan ja hän täyttyi Pyhällä Hengellä. Hän huusi kovalla äänellä ja sanoi: ”Siunattu olet sinä, naisista siunatuin, ja siunattu on sinun kohtusi hedelmä! Kuinka minä saan sen kunnian, että Herrani äiti tulee minun luokseni? Samalla hetkellä kun tervehdyksesi tuli korviini, lapsi hypähti riemusta kohdussani. Autuas sinä, joka uskoit! Herran sinulle antama lupaus on täyttyvä!” Silloin Maria sanoi: - Minun sieluni ylistää Herran suuruutta, minun henkeni riemuitsee Jumalasta, Vapahtajastani, sillä hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa. Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi, sillä Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja. Hänen nimensä on pyhä. Maria viipyi Elisabetin luona noin kolme kuukautta ja palasi sitten kotiinsa.”

”Juudean vuoriseudulla olevaan kaupunkiin” on tekstimme määritelmä Elisabetin kotikaupungista. Raamattu ei asiasta enempää paljasta. Tutkijat ovat esittäneet erilaisia näkemyksiä Sakariaan ja Elisabetin kotikaupungista. Ortodoksisessa perinteessä useimmiten esitetään, että kyse on Ein Karem´in kaupungista, joka sijaitsee noin seitsemän kilometrin päässä Jerusalemin vanhasta kaupungista ja on nykyisin käytännössä osa Jerusalemin kaupunkia.

”Hypähti lapsi hänen kohdussaan” muistuttaa Vanhassa testamentissa sitä, kun Iisakin vaimon Rebekan kohdussa lapset potkivat toisiaan. Tällöin Herra sanoi Rebekalle: ”Kaksi kansaa on kohdussasi, kaksi heimoa sinusta haarautuu. Toinen heimo on toista vahvempi, vanhempi on palveleva nuorempaa” (1. Moos 25: 22 – 23). Lapsen liikkuminen ilmaisee tulevaa (palvelus)suhdetta. Vanha kirkko näkee tässä myös profeetta Johanneksen suuruuden. Hän ennustaa Messiaasta jo ennen syntymistään, muut profeetat toimivat vasta aikuisiällä.

”Siunattu olet sinä, naisista siunatuin, ja siunattu on sinun kohtusi hedelmä!” Teksti muistuttaa niitä tekstejä Vanhassa testamentissa, missä ylistetään kahden naisen toimintaa kansan vapauttamiseksi, ensin on Jael (Tuom. 5: 24) ja sitten Juudit (Juud. 13: 18). Nyt Elisabet ylistää Mariaa, josta syntyy rauhan tuoja, meidän Vapahtajamme. Myös enkeli Gabriel oli ylistänyt Mariaa (Luuk. 1: 28). Syntyvä Johannes liikkumalla Elisabetin kohdussa on ilmaissut, että Maria oli synnyttävä Herran, siksi Elisabet sanoo: ”Herrani äiti”. Nuo sanat poikkeavat tavallisesta tilanteesta. Kun nainen on

ensimmäistä kertaa raskaana, hänestä ei puhuta ”äitinä”. Nyt kuitenkin näin tehdään, sillä Marian raskaus on on siinä mielessä poikkeavaa, että hän on synnyttävä Jumalan. ”Sinun kohtusi hedelmä” mainitsee Marian kohdun, ei mitään muuta. Tavallisesti mainittaisiin tässä yhteydessä myös isä. Nyt isää ei mainita, sillä isän tilalla on Pyhä Henki.

Tämä kohta on tärkeä myös Kirkon opetuksen kannalta. Jo tässä me näemme yhdessä kaksi luontoa. Marian kohdussa on niin ihminen Jeesus kuin Jumala Jeesus. Väitteet siitä, että Jumala olisi adoptoinut Jeesuksen pojakseen eivät siis pidä paikkaansa. Jeesus on alusta alkaen jo äitinsä kohdussa sekä Jumala että ihminen. Elisabet puhuttelee Mariaa: ”Herrani äiti”. Evankelista Luukas kuvaa Kristusta hyvin usein sanalla Herra.

Vanhan testamentin teksteissä, kun ylistetään sanoilla ”Siunattu olet sinä”, niin kohteena on Jumala. Näin on tässäkin tilanteessa. Elisabet ylistää Jumalaa, joka on Marian kohdussa. Vanha kirkko näkee, että todellisuudessa Jumalaa ylistää vielä syntymätön Johannes Kastaja käyttäen äitinsä Elisabetin suuta apuna.

”Lapsi hypähti riemusta”, sillä Jumalan lupaus oli toteutumassa Marian synnyttäessä Jeesuksen. ”Autuas sinä, joka uskoit! Herran sinulle antama lupaus on täyttyvä” viittaa juuri ennen tekstiämme olleeseen jakeeseen: Maria sanoi enkeli Gabrielille: ”Minä olen Herran palvelijatar, Tapahtukoon minulle niin kuin sanoit.” Profeetta Johannes ollessaan vielä äitinsä kohdussa hypähtää tunnistaessaan Kristuksen. Näin täyttyy profeetta Jeremiaan ennustus: ”Jo ennen kuin sinut äidinkohdussa muovasin, minä valitsin sinut” (Jer. 1: 5).

Marian kiitosvirsi on jaettavissa kahteen osaan. Jakeet 46 – 50 käsittelee Mariaa, ja se lähes kokonaan kuuluu tekstiimme. Toinen osa, jakeet 51 – 55 käsittelee Jumalan toimintaa ihmiskunnan keskuudessa.

”Silloin Maria sanoi”: sanoja on Maria, mutta se, mitä sanotaan, voisi koskettaa myös Elisabetin tilannetta. Sanojana pidetään Mariaa, mutta pienenä erikoisuutena todettakoon, että kopioitaessa tekstejä kolme Vanhan latinan (ei Vulgatan) kopiota on tulkinnut Elisabetin puhujaksi. Maria ylistää Jumalaa siitä, mitä Hän tekee ihmisille hänen lapsensa kautta.

Vanhassa testamentissa on vastaavanlainen kiitosvirsi. Profeetta Samuelin äiti Hanna oli lapseton, mutta rukoiltuaan Jumalaa hän sai lapsen. Jättäessään kolmevuotiaan lapsen pappi Eelin luo

palvelemaan Herraa, hän kiitti Jumalaa saamastaan lapsesta (1. Sam. 2: 1 - 10). Tämä teksti on voinut antaa vaikutteita Marian kiitosvirteen.

”Hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa. Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi.” on todennäköisesti Luukkaan lisäys tavanomaiseen ylistyslauluun. Näin se on voitu yhdistää tähän tilanteeseen. Häntä, alhaista raatajaa, tulevat kaikki ylistämään hänen synnyttämänsä Pelastajan takia. Teksti kuvaa, kuinka Jumala luo katseensa Mariaan, kun tavallisesti ihminen yrittää kohottaa katseensa kohti Jumalaa. Kyse on Jumalan toiminnasta. Tulevat sukupolvet ylistävät Mariaa ei hänen itsensä takia, vaan siksi, mitä Jumala oli tehnyt hänen kauttaan.

”Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja.” Marian nöyryys rinnastetaan tässä Jumalan mahtavuuteen, Hänen, jolle mikään ei ole mahdotonta.

”Palasi sitten kotiinsa” on Luukkaan tapa siirtää Maria pois Johanneksen syntymäkertomuksesta, jossa huomion keskipisteenä ovat Sakarias, Elisabet ja Johannes.

Liturgian epistola (15.8., 8.9)

(Fil. 2: 5 – 11)

”Veljet, olkoon teilläkin sellainen mieli, joka Kristuksella Jeesuksella oli. Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla Jumalan vertainen vaan luopui omastaan. Hän otti orjan muodon ja tuli ihmisten kaltaiseksi. Hän eli ihmisenä ihmisten joukossa, hän alensi itsensä kuolemaan asti, ristinkuolemaan asti. Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman. Jeesuksen nimeä kunnioittaen on kaikkien polvistuttava, kaikkien niin taivaassa kuin maan päällä ja maan alla, ja jokaisen kielen on tunnustettava Isän Jumalan kunniaksi: ”Jeesus Kristus on Herra.”

”Olkoon teilläkin sellainen mieli, joka Kristuksella Jeesuksella oli.” Jo aikaisemmin Paavali oli maininnut rakkauden, sovun ja olemisen samaa mieltä (Fil. 2: 2). Tähän me voimme lisätä Kristuksen päättäväisen käytöksen. Siihen on lisättävä nöyryys ja ihmisrakkaus. Tätä esimerkkiä kristittyjen on seurattava. Tähän liittyy todennäköisesti Paavalin ajatus ylösnousseesta Kristuksesta, joka merkitsee olemista Kristuksessa Jeesuksessa.

Tekstimme loppuosa on Kristus -hymni. Tekstillä on rytmillinen luonne, se käyttää toistoa tyylikeinona (kuten Vanhan testamentin psalmit ja runous) ja harvinaista kieltä. Alkuperäisteksti on

mahdollisesti ollut arameankielinen. Se voidaan jakaa kahteen osaan. Alkuosa (jakeet 6 – 8) kuvaa Kristuksen nöyryytystä ja loppuosa (jakeet 9 – 11) Hänen ylentämistään. Tekstissä on kuusi säkeistöä, sekä alkuosassa että loppuosassa on molemmissa kolme säkeistöä. Tekstin tarkoitus on opettaa Kristuksesta.

”Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla Jumalan vertainen.” Alkuperäisteksti on Jumalan kaltainen olemassaolon muoto, mutta ei täsmälleen sama kuin Jumala. Juutalaisuudessa tämä ymmärrettiin kuolemattomuutena. Teksti kertoo, että Kristus toimi vapaasti eikä käyttänyt itsekkäästi oikeuttaan olla Jumalan vertainen. Tässä kohdassa kerrotaan Kristuksesta ennen kuin Hän tuli ihmiseksi.

”Vaan luopui omastaan”, ei siis käyttänyt mahdollisuutta olla Jumala, vaan tuli ihmiseksi. Näin Hän oli kuuliainen Isälle. Kristuksen lihaksi tuleminen voidaan ymmärtää vapaaehtoisena tulemisena voimattomaksi, siis: ”Hän otti orjan muodon” sillä orjalla ei ole omaa voimaa ja joka johti kuolemaan. ”Tuli ihmisten kaltaiseksi” tarkoittaa, että Hän ei ollut enää kuolematon, niin kuin Hän oli alun perin. ”Eli ihmisenä ihmisten joukossa” on ymmärrettävä sellaisenaan, se ei kiellä sitä, että Hän samanaikaisesti oli myös Jumala. ”Hän alensi itsensä” toista jo aikaisempaa ja osoittaa alentumisen olevan Kristuksen omaa toimintaa. ”Ja oli kuuliainen kuolemaan asti” merkitsee sitä kuuliaisuutta, mikä jokaisella ihmisellä on Jumalan edessä. ”Ristinkuolemaan asti” voi olla Paavalin lisäys alkuperäiseen hymniin. Se korostaa täydellistä nöyryytystä, sillä kuolema ristillä koettiin äärimmäisen häpeälliseksi.

Kristuksen omaehtoinen toiminta saa vastakäsi Jumalalta: ”Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken.” Hänet on korotettu koko maailmankaikkeuden Herraksi. Mielenkiintoista on, että hymni ei mainitse ylönousemista. ”Antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman” ei kerro, mikä se nimi on. Se selviää tekstimme lopusta, Hän on ”Herra”. ”Jeesuksen nimeä kunnioittaen” merkitsee, että nimeen Jeesus, kun puhumme Hänestä, sisältyy myös ajatus Herrasta. ”On kaikkien polvistuttava” (vrt. Jes. 45: 23): nyt ristiinnaulitusta Kristuksesta on tullut lopun ajan kunnioituksen kohde. ”Niin taivaassa kuin maan päällä ja maan alla” ilmaisee, että Häntä kunnioitetaan kaikkialla.

Hymni saa huipennuksensa ja päättyy varhaiseen uskontunnustukseen: ”Jeesus Kristus on Herra.” Tämä tunnustus on tehtävä ”Isän Jumalan kunniaksi”, sillä Kristus on täyttänyt Isän antaman tehtävän.

Liturgian epistola (1.10., 21.11.)

(Hepr. 9: 1 – 7)

”Ensimmäisellä liitolla oli siis jumalanpalvelusta koskevat säädöksensä ja pyhäkkö täällä maan päällä. Pyhäkkönä oli telta, jonka etumaisessa huoneessa oli lampunjalka, pöytä ja uhrileivät. Tätä osaa nimitettiin ”pyhäksi”. Toisen verhon takana oli se teltan osa, josta käytettiin nimeä ”kaikkeinpyhin”. Siellä oli kultainen suitsutusalttari ja liitonarkku, joka oli kauttaaltaan kullalla päällystetty. Arkussa oli kultainen, mannaa sisältävä astia ja Aaronin sauva, joka puhkesi lehteen, sekä liiton taulut. Arkun päällä olivat kerubit, kirkkauden enkelit, jotka siivillään varjosivat syntien sovituspaiikkaa. Kaikkea tätä ei nyt ole tarpeen selittää yksityiskohtaisesti. Näin siis on kaikki järjestetty. Teltan etuhuoneessa käyvät papit päivittäin toimittaessaan jumalanpalvelusta. Mutta teltan toiseen huoneeseen menee ainoastaan ylipappi, ja hänkin vain kerran vuodessa. Hänellä täytyy silloin olla mukanaan verta; hän tuo sitä sovittaakseen sekä omat syntinsä että kansan tahattomat synnit.”

Ensimmäinen liitto tarkoittaa Jumalan ja Israelin kansan välistä liittoa. Tekstissämme kuvataan Mooseksen ajan ilmestysmajaa ja sen toimituksia (2. Moos. 25 – 26). Kirjoittaja käyttää siitä nimitystä pyhäkkö. Se jakaantui kahteen osaan, joita erotti toisistaan verho. Etumaista huonetta hän kutsuu nimellä ”pyhä” ja verhon takana olevaa osaa nimellä ”kaikkeinpyhin”. Näiden kahden osalla olevaa verhoa hän kutsuu nimellä ”toinen verho”, sillä jo etuhuoneen edessä oli verho. Kaikkeinpyhimmässä oli liitonarkku, jossa sijaitsivat laintaulut (vrt. 2. Moos. 25: 10 – 22). Lisäksi siellä olivat ”kultainen mannaa sisältävä astia” (2. Moos. 16: 32 – 34) ja Aaronin sauva (4. Moos. 17: 16 - 26)).

Kultainen suitsutusalttari sijaitsi tämän kirjeen mukaan kaikkeinpyhimmässä, mutta Mooseksen kirjojen mukaan se oli pyhimmässä (2. Moos. 30: 6). Lisäksi käytettyyn sanaan liittyy ongelma. Suitsutusalttarina suomennettu sana tarkoittaa muualla Vanhassa testamentissa suitsutusastiaa. Todennäköisesti suomennos antaa kuitenkin oikean merkityksen, sillä suitsutusalttarin ja suitsutusastian välinen kirjoitusero on pieni.

”Syntien sovituspaiikka” on se paikka, johon pirskotettiin uhrieläimen veri (3. Moos. 16: 14 – 15) suurena sovituspäivänä (Jom Kippur). Toinen nimitys tälle paikalle on ”armonistuin”. Näin sovitettiin edellisen vuoden synnit.

Teltan etuhuoneessa papit kävivät päivittäin. Papit huolehtivat, että lamput paloivat etumaisessa teltassa (2. Moos. 27: 20 – 21) ja polttivat aamuin ja illoin hyväntuoksuisia suitsukkeita suitsutusalttarilla (2. Moos. 30: 6 – 8). Sapattina he vaihtoivat leivät (3. Moos. 24: 5 – 9). Näitä leipiä nykyinen suomennos kutsuu ”uhrileiviksi”, aikaisemmin ne on suomennettu ”näkyleiviksi” (leipien näytteille pano) tai ”katselmusleiviksi”. Uhrileipä kuvanee ajatusta, kyse on esille laitetuista tai valituista leivistä, jotka tuodaan Jumalalle. Tarkka käänös on ”läsnäolon leipä”.

Vain ylipappi sai kerran vuodessa käydä teltan toisessa huoneessa (3. Moos. 16: 1 – 14). Hän kävi sovittamassa omat ja kansan tahattomat synnit. Elämän ajateltiin olevan veressä. Sen uhraamisen kautta ajateltiin tapahtuvan Jumalan ja ihmisen välisen vieraantumisen poistaminen. Vanhassa testamentissa ei kuitenkaan varsinaisesti puhuta ”veren uhraamisesta”. Tässä kohdassa heprealaiskirjeen kirjoittaja kuvaa kuitenkin uhritoimitusta. Olisiko hän ilmaissut tässä jo Uuden testamentin käsityksen asiasta? Esimerkiksi Paavali ensimmäisessä Korinttolaiskirjeessä ymmärtää meren poikki kulkemisen pilven johdattamana kasteena Mooseksen seuraajaksi (1. Kor. 10: 2).

Vain ylimmäinen pappi sai kerran vuodessa käydä kaikkeinpyhimmässä. Jumalanpalveluksen päämäärä on yhteys Jumalan kanssa. Vanhan testamentin jumalanpalveluksen ”keskeneräisyys” näkyy siinä, että ihmisillä ei ollut mahdollisuutta käydä kaikkeinpyhimmässä, mitä pidettiin Jumalan asuinhuoneena. ”Nykyinen aika” tarkoittaa tässä ennemminkin nykyistä ikää. Sitä verrataan siihen aikaan, joka oli tulossa. Kristityillä on siitä esimaku. ”Omatunto ei niistä puhdistu” merkitsee, että syntejä ei ole poistettu. Tästä kristityillä on kokemus, Jeesuksen kuolema on hävittänyt synnin vallan.

Ensin ylimmäinen pappi uhraa sonnin omien ja sukunsa puolesta (3. Moos. 16: 6, 11). Sitten uhrattiin vuohipukki. Toinen pukki, syntipukki, päästettiin erämaahan. Ylimmäinen pappi kävi kaikkein pyhimmässä kaksi kertaa, ensin pirkottamassa sormellaan sonnin verta ja sitten hän menee toisen kerran ja pirskoittaa vuohipukin verta (vrt. 3. Moos. 16: 14 – 15, 20 – 22).

Pyhän ja kaikkeinpyhimmän välinen verho kertoo epätäydellisyydestä. Ihmisellä ei ollut Vanhan testamentin aikana mahdollisuutta tulla Jumalan luo, valtakuntaan. Tämä epistola Marian juhlanäyttämön kertoo, että Mariasta, hänen kohdustaan, tuli Ilmestysmaja, Jumalan olemassaolon paikka. Ylipapin suorittama uhri ei ollut täydellinen, se piti toistaa vuosittain. Kristuksesta tuli ylimmäinen pappi, Hänen uhrinsa on täydellinen, se suoritettiin vain kerran ja on voimassa edelleen.

Liturgian epistola (25.3.)

(Hepr. 2: 11 – 18)

”Veljet, pyhittäjällä ja pyhitettävällä on kaikilla sama isä: siksi ei pyhittäjä häpeäkään kutsua näitä veljikseen: - Minä julistan sinun nimeäsi veljilleni, ylistän sinua seurakunnan keskellä. Hän sanoo myös: - Minä turvaan Herraan, ja edelleen: - Tässä me olemme, minä ja lapset, jotka Jumala minulle antoi. Nämä lapset ovat ihmisiä, lihaa ja verta, ja siksi hänkin tuli ihmiseksi, heidän kaltaisekseen. Siten hän kykeni kuolemallaan riistämään vallan kuoleman valtiaalta, Saatanalta, ja päästämään vapaiksi kaikki, jotka kuoleman pelosta olivat koko ikänsä olleet orjina. Hän ei siis ota suojelukseensa enkeleitä – hän ottaa suojelukseensa Abrahamin suvun.. Niinpä hänen oli tultava joka suhteessa veljiensä kaltaiseksi, jotta hänestä tulisi armahtava ja uskollinen ylipappi ja hän voisi Jumalan edessä sovittaa kansansa synnit. Koska hän on itse käynyt läpi kärsimykset ja kiusaukset, hän kykenee auttamaan niitä, joita koetellaan.

”Pyhittäjällä ja pyhitettävällä on kaikilla sama isä” tarkasti tarkoittaa, että ”ovat kaikki yhdestä”. Siitä, ketä tällä isällä tässä yhteydessä tarkoitetaan, on erilaisia mielipiteitä. Suurin osa pitää isänä Jumalaa, osa pitää Abrahamia (vrt. Hepr. 2: 16), osan mukaan kyse on Adamista, kuten tekstiyhteys osoittaa. Kristuksella ja ihmissuvulla ei ollut yhteyttä ennen Kristuksen syntymistä maailmaan. Kristuksen tullessa ihmiseksi Hän tuli ihmisten kaltaiseksi (Hepr. 2: 14). Tullessaan ”lihaksi ja vereksi” Hänestä tuli ihmisten ylipappi (Hepr. 2: 17). Näin Hänestä tuli Adamin (=ihminen) jälkeläinen.

Pyhittäjä on siis Jeesus. Pyhittää tarkoittaa ”tehdä täydelliseksi” (2. Moos. 28: 41; 29: 33). Kun Jeesuksesta tuli täydellinen ylipappi, niin Hän tuli mahdolliseksi pyhittämään muita. Pyhittäminen merkitsee mahdollisuutta tulla Jumalan yhteyteen, lähestyä Häntä. Ylipappina Hän on voinut mennä Kaikkeinpyhimpään (Hepr. 9: 12), tarkemmin sanottuna taivaaseen puhuakseen Jumalalle puolestamme (Hepr. 9: 24). Näin myös meillä on uskallus lähestyä Jumalaa (Hepr. 7: 19). Jakaen saman luonnon pyhitettyjen kanssa ”ei pyhittäjä häpeäkään kutsua näitä veljikseen.”

Seuraavaksi lainataan kolmea Vanhan testamentin tekstiä, joilla osoitetaan yhteys Pojan ja pelastettavien kesken. Ensimmäinen on Psalmeista (Ps. 22: 23): ”Minä julistan sinun nimeäsi veljilleni, ylistän sinua seurakunnan keskellä.” Varhainen kirkko yhdisti tämän tekstin Kristuksen kärsimyksiin. Heprealaiskirjeen kirjoittaja tarkoittaa tässä, että Kristus itse kärsimyksissään ylistää Jumalaa.

Toinen ja kolmas lainaus ovat profeetta Jesajalta (Jes. 8: 17, 18): ”Minä turvaan Herraan” ja ”Tässä me olemme, minä ja lapset, jotka Jumala minulle antoi.” Toisen lainauksen merkitys on epäselvä. Todennäköisin selitys on, että se antaa ihmisille esikuvan siitä, kuinka kärsimystenkin keskellä on turvattava Herraan samalla tavoin, kuin Herra turvautui (uskoi) Jumalaan. Kolmannen lainauksen kohdalla on suuri ongelma, mitä tarkoitetaan lapsilla. Selitysyriytyksiä on erilaisia. Kaksi suosituinta on selittää lapset Jumalan lapsiksi tai Adamin lapsiksi (ihmissuku).

”Nämä lapset ovat lihaa ja verta” kuvaa ihmistä, jolle on mahdollista hengellinen kuolema (ero Jumalasta). Hellenistisessä juutalaisuudessa ajateltiin, että Jumalan alkuperäiseen suunnitelmaan ei kuulunut syntiinlankeemus (vrt. Viisauden kirja 1: 13; 2: 23 - 24), mutta sen toi maailmaan Saatana. Kristus tuli maailmaan todelliseksi ihmiseksi, ”heidän kaltaiseksi”. Näin Hän voi todellisesti mennä kuolemaan ja tuoda meille pelastuksen. Synti aiheuttaa hengellisen kuoleman. Kristuksen kuolema meidän puolestamme muuttaa tilanteen: synti ei välttämättä merkitsekään hengellistä kuolemaa, sillä Hän ”sovittaa kansansa synnit” (Hepr. 2: 17). Kristus voitti paholaisen vallan käyttäen paholaisen vahvinta asetta, kuolemaa.

”Päästämään vapaiksi kaikki, jotka kuoleman pelosta olivat koko ikänsä olleet orjina.” Tämä lause ei viittaa tavalliseen pelkoon. Tässä pelätään eroa Jumalasta (Jes. 38: 17 – 18; Ps. 115: 17 – 18). Synnillä ja kuolemalla on sukulaisuussuhde. Synti aiheuttaa kuoleman ja kuolemanpelko johtaa syntiin (Room. 5: 12). Kristus kuolemallaan vapautti meidät synnin ja kuoleman orjuudesta ja antaa seuraajilleen mahdollisuuden olla elämän, se on, Jumalan yhteydessä.

”Hän ottaa suojelukseensa Abrahamin suvun” viittaa tapahtumana Kristuksen ihmiseksi tuloon. Mutta se on ymmärrettävä laajemmin. ”Otaa suojelukseensa” merkitsee jonkun auttamista. Samaa ilmaisua käytetään profeetta Jeremiaan kirjassa, missä se on suomennettu ”tartuin heidän käteensä” (Jer. 31: 32). Teksti ei viittaa vain Kristuksen ihmiseksi tuloon vaan se on ymmärrettävä jatkuvana auttamisena.

”Jotta hänestä tulisi armahtava ja uskollinen ylipappi” on Heprealaiskirjeen päätteema. Uskollinen osoittaa papin laadun (1. Sam. 2: 35). Armahtava on Heprealaiskirjeen erityinen korostus. Sitä ei löydy Vanhasta testamentista. Se on kirjoittajan oma ymmärrys Kristuksesta ylipappina, joka nousee Kristuksen maan päällisestä elämästä, kärsimisestä ja kuolemasta. Syntien sovitus esiintyy usein Vanhassa testamentissa. Se on synnin poistamista ihmisestä ja tapahtuu joko Jumalan toimesta tai papin toimesta sillä toiminnalla, minkä Jumala on tälle antanut tähän tilanteeseen.

Kristus on ylimmäinen pappi, hän toimittaa uhrin. Mutta Hän on myös samalla itse uhri. Pappi, toimittaessaan liturgiaa, lukee kerubiveisun aikana hiljaa rukouksen, jossa kerrotaan: ”sillä Sinä, Kristus Jumalamme, olet sekä tuoja että tuotava, sekä vastaanottaja että muille jaettava”.

Viimeisessä jakeessa mainitaan kärsimykset ja kiusaukset. Kiusaukset viittaavat Jeesuksen koko maanpäällisen elämän aikana kohtaamiin kiusauksiin. Näin Hän voi auttaa tätäkin yhteisöä, jolle tämä kirjoitus on kohdistettu, sillä sitäkin koetellaan.

Liturgian evankeliumi (8.9., 1.10., 21.11., 15.8.)

(Luuk. 10: 38 – 42, 11: 27 – 28)

”Siihen aikaan Jeesus tuli erääseen kylään. Siellä muuan nainen, jonka nimi oli Martta, otti hänet vieraakseen. Martalla oli sisar Maria. Tämä asettui istumaan Herran jalkojen juureen ja kuunteli hänen puhettaan. Martalla oli kädet täynnä työtä vieraita palvellessaan, ja siksi hän tuli sanomaan: ”Herra, etkö lainkaan välitä siitä, että sisareni jättää kaikki työt minun tehtäväkseni? Sano hänelle, että hän auttaisi minua.” Mutta Herra vastasi: ”Martta, Martta, sinä huolehdit ja hätäilet niin monista asioista. Vain yksi on tarpeen. Maria on valinnut hyvän osan, eikä sitä oteta häneltä pois.” Jeesuksen näin puhuessa eräs nainen väkijoukosta sanoi kuuluvalla äänellä: ”Autuas se kohtu, joka on sinut kantanut! Autuaat ne rinnat, joita sinä olet imenyt!” Siihen Jeesus sanoi: ”Niin, autuaita ovat kaikki, jotka kuulevat Jumalan sanan ja noudattavat sitä.”

Martta ja Maria olivat Lasaruksen sisaria. He asuivat hieman silloisen Jerusalemin itäpuolella noin kolmen kilometrin päässä Jerikoon vievän tien varrella Betanian kylässä.

Teksti on yleinen Jumalansynnyttäjän juhlille. Luukkaan kuvaama tilanne osoittaa uuden tilanteen sen aikaisessa yhteiskunnassa. Tuon ajan juutalaisten sääntöjen mukaan mies ei voinut olla vieraiden naisten luona yksinään. Nyt Martta palvelee ja Maria kuuntelee. Jeesus ohittaa juutalaisten käyttäytymissääntöjä. Myös nainen voi olla Jeesuksen opetuslapsi. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että varhaisen kirkon aikana usein varakkaat naiset avasivat ovensa kristittyjen kokoontumistiloiksi.

”Tämä asettui istumaan herran jalkojen juureen” kuvaa opettajan ja oppilaan asetelmaa (Luuk. 8: 35 ja Ap.t. 22: 3, vanhemman suomennoksen mukaan: ”Gamalielin jalkojen juuressa opetettu”). Martta palveli vieraita. Käytetty verbi palvella, on sama, mitä Luukkaan evankeliumin kirjoittamisen

aikana käytettiin kristillisestä palvelutehtävästä. Jeesuksesta, joka oli vieraana tässä tilanteessa, tuli kertomuksen päähahmo.

Vieraanvaraisuus on tärkeä hyve. Meidän tulee olla vieraanvaraisia, se on yksi muoto lähimmäisen rakastamisesta. Vieraanvaraisuus ruokkii ihmisen ruumista. Jeesus ei kieltänyt Marttaa tekemästä askareitaan. Vasta sitten, kun Martta vaati Mariaa tekemään työtä kanssaan, Jeesus puhuu hänelle.

”Vain yksi on tarpeen” ei kiellä palvelemasta vieraita tai valmistamasta aterialla. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin kuunnella Jeesuksen opetusta. Monissa käsikirjoituksissa kohta on muodossa: ”Vähän on tarpeen, tai yksi ainoa.” Jeesuksen sanat ruokkivat Marian sielua. Se on tärkeämpää kuin vieraiden palveleminen. Kyse on asioiden tärkeysjärjestyksestä.

Tässä on asia, joka meidänkin on opittava. Ensimmäisellä sijalla on Jumalan kuuleminen. Se merkitsee niin opiskelua, kuin jumalanpalvelusta ja rukousta. Vieraanvaraisuutta emme saa unohtaa. Mutta sen on oltava oikeassa mittasuhteessa. Mitä enemmän voimme antautua Jumalan lähestymiseen, sen parempi. Toisaalta, käytännön toimintaa suosiva voi keskittyä enemmän palvelemiseen. Mahdollinen vieraanvaraisuus voi olla myös yksinkertaista.

Tekstin loppuosa on eri yhteydestä, mutta Marian juhlina se yhdistetään tähän tekstikokonaisuuteen. Tässä nainen väkijoukosta ylistää Jeesuksen äitiä. Taustalla on Jeesuksen puhe, joka ei kuulu tämän päivän luettavaan tekstiin. Nainen toteaa Jeesuksen äidin olevan autuas eli onnellinen. Tähän Jeesus toteaa, että ”Niin, autuaita ovat kaikki, jotka kuulevat Jumalan sanan ja noudattavat sitä.” Kuuleminen ei riitä, vaan Jeesuksen opetus on myös toteutettava omassa elämässä. Lainauksen ensimmäinen sana ”niin” ei sulje autaiden ulkopuolelle Jeesuksen äitiä. Kreikan kielessä ilmaisu sisältää sekä aikaisemmin sanotun että sitä seuraavat asiat.

Liturgian evankeliumi (25.3.)

(Luuk. 1: 24 – 38)

”Niinä päivinä Sakariaan vaimo Elisabet tuli raskaaksi. Viisi kuukautta Elisabet pysytteli poissa näkyviltä. Hän ajatteli: ”Tämän on Herra minulle tehnyt. Hän on katsonut minun puoleeni ja päästää minut ihmisten halveksunnasta.” Kun Elisabet oli kuudennella kuukaudellaan, Jumala lähetti enkeli Gabrielin Nasaretin kaupunkiin Galileaan neitsyen luo, jonka nimi oli Maria. Maria oli kihlattu Daavidin sukuun kuuluvalla Joosefille. Enkeli tuli sisään hänen luokseen ja sanoi: ”Ole tervehditty, Maria, sinä armon saanut! Herra kanssasi!” Nämä sanat saivat Marian

hämmennyksiin, ja hän ihmetteli, mitä sellainen tervehdys mahtoi merkitä. Mutta enkeli jatkoi: ”Älä pelkää, Maria, Jumala on suonut sinulle armonsa. Sinä tulet raskaaksi ja synnytät pojan, ja sinä annat hänelle nimeksi Jeesus. Hän on oleva suuri, häntä kutsutaan Korkeimman Pojaksi, ja Herra Jumala antaa hänelle hänen isänsä Daavidin valtaistuimen. Hän hallitsee Jaakobin sukua ikuisesti, hänen kuninkuudellaan ei ole loppua.” Maria kysyi enkeliltä: ”Miten se on mahdollista? Minähän olen koskematon.” Enkeli vastasi: ”Pyhä Henki tulee sinun yllesi, Korkeimman voima peittää sinut varjollaan. Siksi myös lapsi, joka syntyy, on pyhä, ja häntä kutsutaan Jumalan Pojaksi. Ja tiedä tämä: Myös sukulaisesi Elisabet kantaa poikalasta, vaikka on jo vanha. Hän on jo kuudennella kuukaudella – hän, jota on pidetty hedelmättömänä! Jumalalle mikään ei ole mahdotonta.” Silloin Maria sanoi: ”Minä olen Herran palvelijatar. Tapahtukoon minulle niin kuin sanoit.” Niin enkeli lähti hänen luotaan.”

Ennen tekstin käsittelyä on hyvä tuoda esille kolme asiaa, jotka koskevat tätä tekstiä. Ensimmäinen on se, että tässä Luukkaan tekstissä näkyy varhaisen kirkon näkemys Kristuksesta. Apostoli Paavali toimi ennen tämän evankeliumin kirjoittamista. Roomalaiskirje on todennäköisesti Paavalin viimeinen säilynyt kirje ja se on kirjoitettu aivan 50 -luvun lopussa. Sen alussa (Room. 1: 3 – 4) Paavali määrittelee Jeesuksen jumaluutta: ”jolla on valta, ylösnousemuksessa tähän asemaan asetettu”. Luukas määrittelee Jeesuksen Jumalaksi jo Marian raskaaksi tulemisesta alkaen.

Toiseksi tekstimme on rakenteeltaan samanlainen kuin se, joka liittyy Johannes Kastajaan (Luuk. 1: 5 – 25). Näin Luukas vertaa näitä tapahtumia toisiinsa. Molemmissa tapahtuu poikkeuksellinen syntymä. Johannes syntyy Sakariaalle ja Elisabetille, jotka ovat jo (hyvin) vanhoja. Jeesus syntyy neitsyestä. Jeesuksen syntymä on enemmän poikkeuksellinen kuin Johanneksen.

Kolmas asia liittyy Danielin kirjaan (Dan. 9: 24 – 27). Kyse on Danielin saamasta näystä, joka liittyy Danielista katsoen tulevaisuuteen. Yhdistävänä tekijänä tämän päiväiseen tekstiin on enkeli Gabriel. Valitettavan usein tätä tekstiä nykyään käytetään ennustamaan meidän aikamme mukaista ”maailman loppua”, Kristuksen toista tulemistä. Keskeinen ongelma on, mitä tarkoittaa ”vuosiviikko”. Danielin kirja kertoo yhteensä seitsemästäkymmenestä vuosiviikosta. Yleensä ymmärretään vuosiviikon tarkoittavan seitsemää vuotta eli yhteensä 490 vuotta. Jos näin on, niin siihen jää vielä ongelma, mistä aloitetaan laskemaan aikaa. Osa kirkkoisista on laskenut, että tämä 490 vuoden aika päättyisi vuoteen 26, joka voisi olla Jeesuksen julkisen toiminnan alku. Osa tutkijoista katsoo, että kyse on päivistä. Nyt Luukkaan evankeliumin alku voisi antaa vastauksen tähän kysymykseen. Elisabetin raskaus siihen asti, kun enkeli Gabriel ilmestyi Marialle, oli kestänyt

180 päivää, Maria oli raskaana 270 päivää ja siitä kesti 40 päivää Jeesuksen viemiseen temppeleihin. Elisabetin raskauden alkamisesta Jeesuksen temppeleihin viemiseen on 490 päivää.

Tekstimme alussa oleva maininta Elisabetin raskaaksi tulemisesta valmistaa kuulijaa / lukijaa tekstimme loppuosassa olevaan mainintaan Elisabetin raskaudesta (Luuk. 1: 36). Hedelmättömyyttä pidettiin juutalaisuudessa merkinä Jumalan epäsuosiosta.

Nasaret oli kylä tai pieni kaupunki Jeesuksen aikana. Sen väkiluvusta tuohon aikaan on erilaisia tietoja, todennäköisesti siellä eli muutama sata henkeä. Kylää ei arvostettu tuona aikana: ”Voiko Nasaretista tulla mitään hyvää?” (Joh. 1: 46). ”Maria oli kihlattu Daavidin sukuun kuuluvalla Joosefille” kertoo samalla, että Mariakin oli Daavidin sukua. Tuohon aikaan avioliitto tehtiin samaan heimoon kuuluvan kanssa.

”Ole tervehditty, Maria, sinä armon saanut! Herra kanssasi!” Tervehdys on erittäin kunnioittava. Maria hämmästyí tástá tervehdyksestä eikä ymmärtänyt sen merkitystä. Enkeli Gabriel selittää sen hänelle. Maria on tuleva raskaaksi, ja syntyvälle pojalle on annettava nimi Jeesus, joka merkitsee: ”Jumala pelastaa”. Nimi Jeesus on kreikkalainen muoto heprealaisesta nimestä Joosua (Joshua). Edelleen enkeli kertoo, että Jeesus on ”Korkeimman Poika”, tämä ilmaisee samanaikaisesti sekä jumaluutta että kuninkallista arvovaltaa. Hän on siis myös kuningas. Jeesusta todellakin nimitetään Luukkaan evankeliumin kärsimyskertomuksissa useita kertoja kuninkaaksi (Luuk. 23: 3, 37 – 38).

Varhainen kirkko näki tuossa tervehdyksessä myös vertauksen Eevaan. Eevalle Jumala sanoi: ”Minä teen suuriksi sinun raskautesi vaivat, ja kivulla sinä olet synnyttävä lapsesi” (1. Moos. 3: 16). ”Armon saanut” Maria on siis täysin toisenlaisessa tilanteessa. Jumala kirosi Eevaa mutta siunasi Mariaa.

Maria kysyy enkeliltä, miten tämä on mahdollista? Saman kysymyksen teki Sakarias enkeli Gabrielille aikaisemmin (Luuk. 1: 18). Mutta samalla kysymykset ovat erilaisia. Sakarias tiesi, että vanhoillekin ihmisille voi tulla lapsia. Näin Sakariaan kysymys tuo esille epäuskon. Marian kohdalla tilanne on toinen. Hän tiesi, ettei neitsyt voi synnyttää, sen takia Maria kysyi, miten tämä on mahdollista? Marian kysymyksessä ei ollut epäuskoa. Marian raskaaksi tuleminen on Jumalan antama lahja joka tapahtuu Jumalan Hengen voimalla. Samalla enkeli Gabriel mainitsee Elisabetin raskauden yhdistäen nämä kaksi tapahtumaa toisiinsa. Näin Danielin saama lupaus täyttyy (Dan. 9: 24), on toteutumassa aika, jolloin pahat teot sovitetaan.

Enkeli Gabrielin lausuma ”Jumalalle ei mikään ole mahdotonta” tuo mieleemme Saaran raskaaksi tulemisen ja Iisakin syntymän (1. Moos. 18: 14: ”Onko Herralle mikään mahdotonta? Ensi vuonna minä palaan luoksesi tähän samaan aikaan, ja silloin Saaralla on poika.”) Näin toteutuu se asia, että Jumala voi saattaa jotakin olemattomuudesta olemisen tilaan.

”Tapahtukoon minulle niin kuin sanoit.” Maria on todellinen Herran palvelijatar. Hän esimerkki meille siitä, miten tulee toimia. Vähäinen tyttö vastaa oikein Jumalalle.